

บทที่ 1

บทนำและความสำคัญของปัญหา

1.1 ปัญหาและความสำคัญ

การค้าในโลกปัจจุบัน มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเป็นสิ่งที่ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ เป็นอย่างมาก ดังนั้นแต่ละประเทศในโลกต่างให้ความสนใจและพยายามปรับปรุงด้านเศรษฐกิจการค้าของตน โดยหันมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อให้มีศักยภาพในการค้าสูงขึ้น ซึ่งบางประเทศเกิดการร่วมมือกันทางการค้าระหว่างกันขึ้นหรือเกิดการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ เพื่อความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจทั่วไปทางภูมิภาค ทำให้ประเทศในกลุ่มได้ประโยชน์ ซึ่งอีกนัยหนึ่งคือประเทศนอกกลุ่มเสียประโยชน์ จึงเป็นสาเหตุกระตุ้นให้ประเทศที่อยู่ภายนอกการร่วมมือดังกล่าวหาทางเข้าร่วมกลุ่มกันเพิ่มขึ้น ดังเช่น การรวมกลุ่มประชาคมยุโรป (European Community: EC) ซึ่งประกอบด้วยประเทศในภูมิภาคยุโรปตะวันตก 12 ประเทศ ซึ่งได้รับความสำเร็จอย่างสูง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นๆ ตามมา เช่น ภูมิภาคอเมริกาเหนือ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำในการรวมกลุ่มเป็นเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (The North America Free trade Area : NAFTA) ซึ่งประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา เม็กซิโก และแคนาดา, กลุ่ม ANZCERTA (Australia-New Zealand Closer Economic Relations Trading Agreement) คือ ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ส่วนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือกลุ่มอาเซียน (Association of South East Asian Nation : ASEAN) ซึ่งประเทศไทยก็เป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจนี้ด้วย กล่าวคือ ASEAN ประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ไทย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ซึ่งได้มีการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ขึ้นในปี ค.ศ.1992 และมีเป้าหมายให้ ASEAN เป็นเขตการค้าเสรีภายใน 15 ปี คือ ภายในสิ้นปี ค.ศ. 2008 โดยจะใช้อัตราภาษีที่เท่ากัน (Common Effective Preferential Tariff : CEPT) เป็นหลักในการลดภาษีศุลกากรให้อยู่ในระดับร้อยละ 0-5 เท่านั้น แต่ลำพังกลุ่ม ASEAN, ANZCERTA หรือ NAFTA เพียงกลุ่มเดียวอาจมีอำนาจต่อรองต่อการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ ได้ไม่มากนัก ดังนั้นจึงมีการรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกโดยครอบคลุมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจหลายกลุ่มเข้าด้วยกัน รวมมีเศรษฐกิจสมาชิกต่างๆ ถึง 18 เศรษฐกิจสมาชิก เรียกว่า กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific

Economic Cooperation : APEC) ซึ่งประกอบด้วย ประเทศที่มีศักยภาพอย่างมากในเอเชียตะวันออก คือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน ไต้หวัน ฮ่องกง และ กลุ่ม ASEAN, ANZCERTA, NAFTA และ ประเทศชิลี และปาปัวนิวกินี ซึ่ง APEC กำลังเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมากในโลก โดยมีประชากรรวมกันถึง 2.09 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 1992 มีรายได้ประชาชาติ (GNP) มากกว่า 15 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ (ดังแสดงในตารางที่ 1.1) และมีมูลค่าการค้ารวมมากกว่าร้อยละ 40 ของการค้าโลกอีกด้วย (ดังแสดงในตารางที่ 1.2) โดย กว่า 2 ใน 3 ของปริมาณการค้าของประเทศเหล่านี้ เป็นการค้าภายในภูมิภาค (ดังแสดงในตารางที่ 1.5) ยิ่งกว่านั้น การค้าภายในภูมิภาคดังกล่าว (Intra-APEC trade) มีอัตราการเติบโตเร็วมาก คือเฉลี่ยร้อยละ 9.7 ต่อปีในช่วงปี 1980 ถึง 1991 โดยอัตราการเจริญเติบโตของการค้ารวมของโลก คือร้อยละ 5.6 ต่อปีเท่านั้น (ดังแสดงในตารางที่ 1.3)

จากตัวเลขข้อมูลทางการค้า ในปี 1980 ถึง 1993 (ดังแสดงในตารางที่ 1.4) การค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพิ่มความสำคัญขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน นั่นคือ ในปี 1985 ถึง 1993 มีการค้าภายในภูมิภาค เพิ่มสูงกว่าในปี 1980 มาก มูลค่าการส่งออกภายในภูมิภาคในปี 1985, 1990 และ 1993 คือ 493 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ 67.9), 898 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ 68.6) และ 1,198 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (ร้อยละ 71.1) ตามลำดับ คือจะอยู่ในระดับสูงถึงประมาณร้อยละ 70 ของการค้ารวม ซึ่งในปี 1980 จะอยู่ที่ร้อยละ 56 เท่านั้น ยิ่งกว่านั้น ในปี 1994 มีมูลค่าการส่งออกภายในภูมิภาคสูงถึง 1,383 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเป็นร้อยละ 73.3 ของมูลค่าการส่งออกไปยังทั่วโลก (ดังแสดงในตารางที่ 1.5) และจากการสังเกตพบว่า ในปี 1980 สัดส่วนการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่ม APEC จะไม่ต่างจากสัดส่วนการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่มสหภาพยุโรปเท่าใดนัก คือ มีการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่ม APEC และกลุ่มสหภาพยุโรปเป็นสัดส่วนร้อยละ 56.0 และ 55.7 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในช่วงปี 1985 การค้าภายในภูมิภาคของกลุ่ม APEC เริ่มมีมูลค่าและสัดส่วนสูงกว่าของการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่มสหภาพยุโรป คือ การค้าในกลุ่มสหภาพยุโรปยังคงอยู่ประมาณร้อยละ 54 โดยมีมูลค่า 353 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่การค้าในภูมิภาคของกลุ่ม APEC มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 67.9 โดยมีมูลค่า 493 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และหลังจากปี 1985 มูลค่าการค้าในภูมิภาคของกลุ่ม APEC เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี 1990 มีมูลค่าถึง 899 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มจากปี 1985 เกือบเท่าตัว และเมื่อพิจารณาสัดส่วนการค้าในภูมิภาคของกลุ่ม APEC ในปี 1985-1993 พบว่ามีสัดส่วนสูงกว่าของกลุ่มสหภาพยุโรปมาก คือ อยู่ประมาณร้อยละ 70 ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรปยังคงอยู่ประมาณ ร้อยละ

55-60 เท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ในระยะเพียง 8 ปีที่ผ่านมา นี้ มูลค่าการค้าภายในภูมิภาคของ APEC ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าช่วงที่ผ่านมา และมีความสำคัญในสัดส่วนการค้าทั้งหมดอย่างเห็นได้ชัด

องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลข้อตกลงต่างๆ ภายใต้การเจรจาอบอุรุกวัย ได้มีการกำหนดให้มีการลดภาษีศุลกากรเป็นระยะๆ ประกอบกับในการประชุมของเอเปคที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย ได้มีมติร่วมกันประกาศปฏิญญาโบกอร์ ในการขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนในประเทศสมาชิก โดยใช้หลักการสอดคล้องกับ WTO (WTO Consistency) กล่าวคือ พยายามทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาวของการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน (Free and Open Trade and Investment) ซึ่งมีเป้าหมายในการเปิดเสรีของทุกสมาชิก APEC ก่อนสิ้นปี ค.ศ. 2020

ถึงแม้ว่า ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ จะบ่งชี้ว่า การค้าเสรีจะให้ประโยชน์สูงสุดในระยะยาว แต่เมื่อพิจารณาในระยะสั้นแล้ว จะเกิดต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment Cost)¹ ในการขยายตัวของการค้าที่เป็นผลจากการลดการกีดกันทางการค้า จะทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่จากอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าไปสู่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Re-allocation of Resources Across Industries) และอุตสาหกรรมที่ถูกกระทบจากสินค้านำเข้าที่ไหลเข้ามาจากการเปิดการค้าเสรีอาจไม่สามารถแข่งขันได้ ทำให้ต้องล้มเลิกการผลิตไป ปัจจัยการผลิตจึงถูกโยกย้าย อาจเกิดการว่างงานชั่วคราว เป็นต้น อีกทั้งเกิดต้นทุนจม (Sunk Cost)² เช่น ต้นทุนในการเข้าถึงตลาดใหม่ (Market Access Cost) การสร้างเครือข่ายในการกระจายสินค้าและบริการให้เข้าถึงแต่ละส่วนแบ่งตลาด (Market Segmentation), ต้นทุนการผลิตสินค้าใหม่ เช่น ในด้านปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นต้น ซึ่งต้นทุนในการปรับตัวนี้จะมีมูลค่ามากขึ้นอยู่กับ รูปแบบทางการค้าในช่วงก่อนการเปิดเสรี กล่าวคือ ถ้าการเติบโตของการค้าส่วนใหญ่เกิดจากการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment Cost) จะต่ำกว่าการค้า

¹ Jayant Menon, Adjustment towards AFTA : The Dynamics of Trade in ASEAN (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1996) , p. 6.

² Robert F. Owen and David Ulph, Economic Integration and Globalisation: A Conceptual Overview (London: Faculty of Economics and Business Administration, University of Nantes and Department of Economic: University College London, January 1996), p. 5.

ระหว่างอุตสาหกรรม เพราะการค้าในอุตสาหกรรมเดียวกันจะไม่ต้องเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างอุตสาหกรรม การขยายตัวของการค้าจะเป็นการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งสิ่งสำคัญของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน คือ ความชำนาญในอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยการใช้ปัจจัยการผลิตจะจัดสรรระหว่างกิจกรรม หรือ สายผลิตภัณฑ์ ภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งมีความคล้ายกัน ทั้งในด้านชนิดและสัดส่วนของปัจจัยการผลิต ดังนั้น ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ เช่น แรงงาน และ เครื่องจักร จะปรับตัวเข้าสู่การผลิตสินค้าใหม่ได้ง่ายกว่า การเปลี่ยนแปลงระหว่างอุตสาหกรรม โดยมีการศึกษาที่สนับสนุนว่า ต้นทุนการปรับตัว (Adjustment Cost) ภายในอุตสาหกรรมจะต่ำกว่าการปรับตัวระหว่างอุตสาหกรรมด้วย คือ จากกรณีศึกษาในตลาดร่วมของกลุ่ม EEC ซึ่งประกอบด้วย ประเทศเบลเยียม เยอรมัน อิตาลี และ เนเธอร์แลนด์ ในช่วงปี 1958-1963³ ซึ่งมีระดับความชำนาญภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเพิ่มขึ้น พบว่าอุตสาหกรรมของประเทศในกลุ่มสมาชิกได้รับการสูญเสีย, การล้มละลาย หรือการว่างงานชั่วคราวลดลง กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากสถิติในช่วงดังกล่าว จำนวนธุรกิจที่ล้มละลายในประเทศกลุ่ม EEC ซึ่งมีจำนวน 17,000 แห่ง ในปี 1958 ซึ่งเป็นปีเศรษฐกิจตกต่ำ และ 16,000 แห่งในปี 1956 และ 1957 ลดลงเหลือเพียง 14,500 แห่ง ในต้นทศวรรษ 1960 ซึ่งมีสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงขึ้นและข้อมูลการว่างงานทั้งหมดของตลาดร่วมลดลงเป็นสัดส่วนประมาณ 2 ใน 3 ในช่วงดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นว่า การปรับตัวสู่การค้าเสรี ในขณะที่การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันมีความสำคัญเพิ่มขึ้นนั้น จะลดปัญหาที่เกิดจากต้นทุนการปรับตัวได้

อีกกรณีหนึ่งของการศึกษาอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูง จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (Structural Adjustment) และได้รับต้นทุนการปรับตัวในระยะสั้น และระยะกลางต่ำกว่าอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมต่ำ ศึกษาโดยใช้ตัวแปรที่สะท้อนถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สำคัญของโครงสร้างของอุตสาหกรรม⁴ คือ การเปลี่ยนแปลงจำนวนอุตสาหกรรมที่ก่อตั้งขึ้น, การเปลี่ยนแปลงปริมาณการจ้างงาน, การเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทน (Turnover), การเปลี่ยนแปลงในศักยภาพแรงงาน (Labor

³ Bela Balassa, "Tariff Reduction and Trade in Manufactures among the Industrial Countries," *American Economic Review* 56 : 472.

⁴ Clive Hamilton and Paul Knies, "Trade Liberalization and Intra-Industry Trade evidence from the CER Agreement," *Australian National University Centre for Economic Policy Research Discussion Paper No. 245* (Australia: Australian National University, 1990) , p. 10.

Productivity หรือ Turnover per Employee) ของแต่ละอุตสาหกรรม ถือว่าเป็นการแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างของอุตสาหกรรมและระดับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับต้นทุนการปรับตัว โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูง (ดัชนีแสดงสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมในการค้ารวมมากกว่าร้อยละ 50) กับอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมต่ำ (ดัชนีมีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50) ในช่วงปี 1981-1982 และ 1986-1987 ในการค้าระหว่างประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ซึ่งมีข้อตกลงการค้าระหว่างกัน คือ The Australia-New Zealand Closer Economic Relations Trading Agreement (ANZCERTA) เมื่อพิจารณากลุ่มสินค้าที่ถูกกระทบจากการลดการกีดกันทางการค้าพบว่า ตัวเลขการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่สะท้อนถึงต้นทุนการปรับตัวในอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันต่ำ จะมีร้อยละของการเปลี่ยนแปลงมากกว่าอุตสาหกรรมที่มีระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสูงในทุกๆ ตัวแปร แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในผลของจำนวนการก่อตั้ง การจ้างงาน และศักยภาพแรงงาน แต่ด้านความแตกต่างของอัตราการเติบโตของผลตอบแทนระหว่างอุตสาหกรรมทั้งสองประเภท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นในกรณีของ ANZCERTA นี้ จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งของการปรับตัวด้านโครงสร้างอุตสาหกรรมที่มาจากการค้าเสรี โดยการเปลี่ยนแปลงภายในอุตสาหกรรมเดียวกันจะถูกกระทบน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงระหว่างอุตสาหกรรม

ภายในกลุ่มความร่วมมือในภูมิภาค APEC มีความไม่ชัดเจนในความสำคัญของการค้าสุทธิหรือการค้าระหว่างอุตสาหกรรม (Net Trade or Inter-Industry Trade) และการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-Industry Trade) ที่มีผลกระทบต่อการค้ารวมในกลุ่ม APEC ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านต้นทุนการปรับตัว กล่าวคือ ถ้าการขยายตัวของการค้าส่วนใหญ่เกิดจากการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน ต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment Cost) จะต่ำกว่าการค้าระหว่างอุตสาหกรรม จึงเป็นการสนับสนุนความร่วมมือในด้านการลดอุปสรรคทางการค้าของกลุ่มประเทศใน APEC ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

เนื่องจาก นโยบายการลดอุปสรรคทางการค้าของกลุ่ม APEC กำลังเพิ่มความสำคัญอย่างมากต่อการค้าของภูมิภาคนี้ โดยจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบอุตสาหกรรมในประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มและต้นทุนการปรับตัว ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น จึงทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึง โครงสร้างการเจริญเติบโตทางการค้าในกลุ่ม APEC ว่า การเจริญเติบโตของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน

มีบทบาทสำคัญเพียงใด มากหรือน้อยกว่าบทบาทของการค้าระหว่างอุตสาหกรรม และมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในช่วงปี 1985-1993 ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม โดยพิจารณาที่มาของความเจริญเติบโตทางการค้าของกลุ่มประเทศต่างๆ ใน APEC คือ กลุ่ม ASEAN, NAFTA, ANZCERTA และ กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (East-Asia) นอกจากนี้ การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันในปัจจุบันได้เพิ่มความสำคัญขึ้นอย่างมากในการค้าระหว่างประเทศ จึงได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดการการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันกรณีของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าในกลุ่ม ASEAN ด้วย

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลกลุ่มความร่วมมือทาง เศรษฐกิจที่สำคัญ

กลุ่มประเทศ	ประชากร (ล้านคน)	รายได้ประชาชาติ (ล้านล้าน US\$)	สมาชิก
EC	325.0	4.7	เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ อังกฤษ กรีซ สเปน และโปรตุเกส
NAFTA	367.0	6.4	สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก
MERCOSUL	189.9	0.4	บราซิล อุรุกวัย ปารากวัย และอาร์เจนตินา
ASEAN	321.5	0.3**	อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน และไทย
APEC*	2090	15	ASEAN รวมกับกลุ่ม NAFTA ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฮ่องกง จีน ฮ่องกง ปาปัวนิวกินี และ ซิลิ

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ สิ้นปี 1990 , * ข้อมูลปี 1992, ** ไม่รวมบรูไน

ที่มา : "AFTA โอกาสและผลกระทบต่อประเทศไทย," เศรษฐกิจปริทัศน์ 14, ฉบับที่ 5
(พฤษภาคม 2535) : 4.

ตารางที่ 1.2 สัดส่วนการส่งออกของแต่ละภูมิภาคในมูลค่าการส่งออกรวมของโลก (%)

	1970	1980	1990	1992
World US \$	315.1	1998.6	3416.6	3713.0
	100.0	100.0	100.0	100.0
APEC	29.5	28.8	36.6	40.3
E Asia	10.3	13.7	20.6	23.5
Japan	6.1	6.5	8.4	9.1
NIE 4	2.0	3.8	7.8	9.1
ASIAN 4	1.5	2.5	2.6	3.0
China	0.7	0.9	1.8	2.3
NAFTA	19.2	15.1	16.0	16.8
EC 12	36.7	34.1	39.3	39.1
Rest of the world	33.8	37.1	24.1	20.6

ที่มา : Linda Low, Recent Development in APEC: Perspectives and Implications for ASEAN-EU Economic Cooperation (Bangkok: Chulalongkorn University, 1995), p.5.

ตารางที่ 1.3 อัตราการเติบโตของการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในภูมิภาค, 1980-1991

%	World	Japan	Australia	NZ	NAFTA	ANIE3	ASEAN5	APEC
World	5.61	5.07	5.99	4.00	7.00	11.40	8.63	7.59
Japan	8.34	-	6.05	4.32	10.07	11.54	10.07	9.91
Australia	6.05	6.44	-	6.56	4.49	14.21	10.14	7.35
New Zealand	5.34	7.60	8.86	-	4.88	11.43	6.10	7.08
NAFTA	6.16	7.51	6.20	4.27	8.29	10.67	7.70	8.24
ANIE-3	13.06	13.52	8.81	3.34	13.32	15.35	12.52	14.34
ASEAN-5	8.27	4.27	7.43	3.47	9.60	9.71	9.42	7.99
APEC	8.03	7.16	7.05	4.80	9.35	12.62	9.78	9.69

Note: APEC ในที่นี้ ไม่รวมปาปัวนิวกินีและซิติ , ASEAN5 คือ กลุ่ม ASEAN ไม่รวมบรูไน
NIE3 คือ เกาหลีใต้ ฮ่องกง ไต้หวัน

ที่มา : Mohamed Ariff, "APEC and ASEAN: Complementing or Competing," in APEC Challenges and Opportunities, eds. Chia Siow Yue (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1995) , p. 154.

ตารางที่ 1.4 การค้าภายในภูมิภาคเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม APEC และ EU (Unit : billion US\$)

		1980	1985	1990	1993
APEC	Intra-regional transaction	344	493	899	1,198
	Intra-regional / Total	56.0 %	67.9 %	68.6 %	71.1 %
F/APEC	Intra-regional transaction	311	458	836	1,084
	Intra-regional / Total	52.4 %	65.3 %	65.4 %	66.9 %
EU	Intra-regional transaction	385	353	828	704
	Intra-regional / Total	55.7 %	54.4 %	60.6 %	55.4 %

Note: ไม่รวมมูลค่าการส่งออกของจีนส่งไปได้ในวัน

: F/APEC คือ ตัวเลขมูลค่าการส่งออกภายในเอเปคโดยไม่รวม ปาปัวนิวกินี, เม็กซิโกและจีน
ที่มา : <http://www.jetro.go.jp/APEC/index.html> (August, 1996)

ตารางที่ 1.5 : มูลค่าการส่งออกของ APEC, 1985-1994

Unit : billion US\$, %

	มูลค่าการส่งออก			อัตราการเติบโตของการส่งออก (%)			อัตราส่วน intra-regional / total
	มูลค่ารวม ของโลก	ภายใน ภูมิภาค	ภายนอก ภูมิภาค	มูลค่ารวม ของโลก	ภายใน ภูมิภาค	ภายนอก ภูมิภาค	
1985	726	493	233	-	-	-	67.9
1986	776	523	253	6.8	6.0	8.5	67.4
1987	915	623	292	17.9	19.2	15.3	68.1
1988	1,108	758	350	21.1	21.7	19.8	68.4
1989	1,212	839	373	9.4	10.6	6.7	69.2
1990	1,311	899	412	8.2	7.2	10.5	68.6
1991	1,433	981	452	9.3	9.1	9.6	68.4
1992	1,556	1,076	480	8.6	9.7	6.1	69.2
1993	1,684	1,198	486	8.2	11.3	1.3	71.1
1994	1,886	1,383	503	12.0	15.4	3.5	73.3

ที่มา : "Intra-APEC Trade Rises," *Tradescope* 15, No.12 (December 1995) : 3.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในด้านต่างๆ คือ

1. โครงสร้างทางการค้าภายในภูมิภาคของกลุ่มประเทศต่างๆ ในภูมิภาค APEC
2. เปรียบเทียบบทบาทของอัตราการเติบโตของการค้าภายในอุตสาหกรรม (Intra-Industry Trade Growth) และอัตราการเติบโตของการค้าระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-Industry Trade or Net Trade Growth) ต่อการเติบโตของมูลค่าการค้ารวม (Total Trade Growth) ที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงปี 1985-1989 และปี 1989-1993
3. ผลของปัจจัยทางทฤษฎีที่มีต่อสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าในกลุ่ม ASEAN

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้จะวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการค้าและที่มาของอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการค้าระหว่างกลุ่มประเทศต่างๆ ในภูมิภาค APEC ซึ่งประกอบด้วยกลุ่ม ASEAN (อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย ฟิลิปปินส์) , ANZCERTA (ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์) , East Asia (ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ จีน ฮ่องกง) และ NAFTA (สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก) โดยไม่รวมประเทศไต้หวัน บรูไน ซิลี และปาปัวนิวกินี เนื่องจากข้อมูลการค้าแบ่งตามรายอุตสาหกรรมที่ใช้ไม่มีการเก็บข้อมูลของประเทศไต้หวัน ส่วนทางด้านประเทศบรูไน ซิลีและปาปัวนิวกินี พบว่า มีมูลค่าการค้าน้อยมากเมื่อเทียบกับการค้าภายในภูมิภาคทั้งหมด คือ ในปี 1988-1993 แต่ละประเทศมีมูลค่าการค้าไม่ถึงร้อยละ 0.5 ของการค้าภายในภูมิภาค (ดังตารางที่ 1.6 และ 1.7) และรวมกันทั้ง 4 ประเทศ มีสัดส่วนการค้าไม่ถึงร้อยละ 6 ของการค้าในภูมิภาคทั้งหมด จึงถือได้ว่าไม่มีผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์ โดยศึกษาในช่วงปี 1985 - 1993 แบ่งพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเปรียบเทียบกัน 2 ช่วง คือ ช่วงปี 1985 ถึง 1989 และ ปี 1989 ถึง 1993 ทางด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันจะศึกษาในการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศกลุ่ม ASEAN (ไม่รวมบรูไน) กรณีศึกษาในปี 1991 การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ในการศึกษาจะพิจารณาเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม และจำแนกออกตามหมวดสินค้าในระบบ SITC (Standard International Trade Classification) ใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูล COMTRADE

database ของ United Nations สินค้าอุตสาหกรรมที่อธิบายโดย SITC 2 หลัก ใน SITC 5-8 (ครอบคลุม 35 อุตสาหกรรม) เนื่องจากพบว่าแนวโน้มของระดับการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันจะสูงกว่ากลุ่มสินค้าอื่น ๆ (ดังแสดงในตารางที่ 1.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-Industry Trade) มีบทบาทสำคัญในสินค้าอุตสาหกรรม และไม่ค่อยมีบทบาทในการค้าสินค้าเกษตร เช่น อาหารและวัตถุดิบธรรมชาติ ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันในสินค้า (Non-differentiated Goods)

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงโครงสร้างการค้าของแต่ละกลุ่มประเทศในภูมิภาค APEC
2. ทำให้ทราบว่าการเติบโตของมูลค่าการค้า (Total Trade Growth) เป็นผลจากการเติบโตของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (Intra-Industry Trade Growth) หรือของการค้าระหว่างอุตสาหกรรม (Inter-Industry Trade or Net Trade Growth) อย่างใดมากกว่ากันและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในช่วงปี 1985-1989 และปี 1989-1993
3. ทำให้ผู้ที่สนใจในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในแง่การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันสามารถนำไปประกอบการศึกษาต่อไปได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.6 มูลค่าการค้ารวมทั้งหมดภายในกลุ่ม APEC

US\$ MILLION	1988	1989	1990	1991	1992	1993
บรูไน	2455	2620	3,208	3,541	3,918	3,318
อินโดนีเซีย	26,535	30,635	37,391	41,476	45,683	43,923
มาเลเซีย	34,254	39,845	47,083	58,155	63,565	78,077
ฟิลิปปินส์	13,631	15,881	17,151	17,705	21,038	25,375
สิงคโปร์	50,786	60,709	71,459	81,402	90,929	106,185
ไทย	23,643	30,419	38,135	43,433	49,651	55,232
TOTAL ASEAN	151,304	180,109	214,427	245,712	274,784	312,110
ญี่ปุ่น	297,285	325,130	335,512	361,339	381,823	421,307
ฮ่องกง	83,886	90,519	101,951	122,457	143,964	127,615
ไต้หวัน	85,675	90,770	93,401	108,699	120,542	120,525
เกาหลี	79,061	86,595	90,027	99,710	98,542	100,959
TOTAL EAST ASIA	545,907	593,014	620,891	690,205	744,871	770,406
ออสเตรเลีย	46,611	54,097	55,920	57,845	59,137	62,348
นิวซีแลนด์	10,663	11,892	12,140	12,167	13,369	14,225
ปาปัวนิวกินี	2,103	2,253	1,904	2,571	1,495	2,968
TOTAL OCEANIAS	59,377	68,242	69,964	72,583	74,001	79,541
สหรัฐอเมริกา	464,499	503,732	531,460	569,808	618,528	677,663
แคนาดา	179,541	197,673	206,822	211,560	225,249	248,100
เม็กซิโก	50,451	60,310	67,928	75,259	87,603	94,617
TOTAL NAFTA	694,491	761,715	806,210	856,627	931,380	1,020,380
จีน	83,615	96,211	106,805	136,103	173,829	202,597
รัสเซีย	4,802	6,384	6,428	7,450	8,937	9,463
OTHERS	88,417	102,595	113,233	143,553	182,766	212,060
TOTAL APEC	1,539,496	1,705,675	1,824,725	2,008,680	2,207,802	2,394,497

ที่มา : พรายพล คุ้มทรัพย์ และ ชัยนันทน์ ตันติวัตตการ, "ผลกระทบการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนของ APEC ต่อสินค้าอุตสาหกรรมไทย," เมษายน 2539. (เอกสารตีพิมพ์ไม่เผยแพร่)

ตารางที่ 1.7 สัดส่วนมูลค่าการค้าของแต่ละประเทศในมูลค่าการค้ารวมของ APEC (%)

US\$ MILLION	1988	1989	1990	1991	1992	1993
บรูไน	0.16	0.15	0.18	0.18	0.18	0.14
อินโดนีเซีย	1.72	1.80	2.05	2.06	2.07	1.83
มาเลเซีย	2.23	2.34	2.58	2.90	2.88	3.26
ฟิลิปปินส์	0.89	0.93	0.94	0.88	0.95	1.06
สิงคโปร์	3.30	3.56	3.92	4.05	4.12	4.43
ไทย	1.54	1.78	2.09	2.16	2.25	2.31
TOTAL ASEAN	9.83	10.56	11.75	12.23	12.45	13.03
ญี่ปุ่น	19.31	19.06	18.39	17.99	17.29	17.59
ฮ่องกง	5.45	5.31	5.59	6.10	6.52	5.33
ไต้หวัน	5.57	5.32	5.12	5.31	5.46	5.03
เกาหลี	5.14	5.08	4.93	4.96	4.46	4.22
TOTAL EAST ASIA	35.46	34.77	34.03	34.36	33.74	32.17
ออสเตรเลีย	3.03	3.17	3.06	2.88	2.68	2.60
นิวซีแลนด์	0.69	0.70	0.67	0.61	0.61	0.59
ปาปัวนิวกินี	0.14	0.13	0.10	0.13	0.07	0.12
TOTAL OCEANIAS	3.86	4.00	3.83	3.61	3.35	3.32
สหรัฐอเมริกา	30.17	29.53	29.13	28.37	28.02	28.30
แคนาดา	11.66	11.59	11.33	10.53	10.20	10.36
เม็กซิโก	3.28	3.54	3.72	3.75	3.97	3.95
TOTAL NAFTA	45.11	44.66	44.18	42.65	42.19	42.61
จีน	5.43	5.64	5.85	6.78	7.87	8.46
ชิลี	0.31	0.37	0.35	0.37	0.40	0.40
OTHERS	5.74	6.01	6.21	7.15	8.28	8.86
TOTAL APEC	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : คำนวณจากมูลค่าการค้าในตารางที่ 1.6

ตารางที่ 1.8 ระดับของการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างประเทศ กรณีศึกษา :OECD

สินค้า (SITC 1 หลัก)	1959	1964	1967
0 Food and live animals	22	25	30
1 Beverages and tobacco	40	42	40
2 Crude material	26	28	30
3 Mineral fuels	30	29	30
4 Oils and fats	41	39	37
5 Chemicals	56	60	66
6 Manufactures	43	49	49
7 Machinery	43	53	59
8 Other manufactures	45	53	52
9 Commodity, NES	34	45	55

หมายเหตุ คำอธิบายภาษาไทยสำหรับประเภทสินค้าที่แบ่งตามหลัก SITC 1 หลัก มีดังนี้

SITC 0 อาหาร

1 เครื่องดื่มและยาสูบ

2 วัตถุดิบ

3 น้ำมันและเชื้อเพลิงหล่อลื่น

4 น้ำมันจากพืชและสัตว์

5 เคมีภัณฑ์

6 สินค้าตัดอุตสาหกรรม

7 เครื่องจักรและยานพาหนะ

8 สินค้าตัดอุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ด

9 สินค้าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ

ที่มา: Herbert G. Grubel and Peter J. Lloyd, Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products (London: Macmillan, 1975) , p. 42.